

## **Virsraksts: Labprātīga atteikšanās no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas**

**Tēze1:** Ja persona atsakās no noziedzīga nodarījuma turpināšanas dažādu šķēršļu dēļ, kuri apgrūtina noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai padara par neiespējamu tā izdarīšanu, tad nevar atzīt labprātīgu atteikšanos.

**Tēze2:** Atteikšanās būs galīga, ja persona pilnīgi pārtrauc noziedzīgās darbības un tai nav nolūka turpināt tās nākotnē. Tāpēc gadījumus, kad persona uz laiku pārtrauc noziedzīgās darbības, ko izsauc kādi apstākļi, nevar atzīt par labprātīgu atteikšanos. Ja persona pārtrauc savas noziedzīgās darbības, lai tās turpinātu labvēlīgākos apstākļos, nezūd šīs rīcības kaitīgums un bīstamība.

### **Latvijas Republikas Augstākās tiesas**

#### **Senāta Krimināllietu departamenta**

**2009. gada 24. novembra**

#### **LĒMUMS**

**Lietā SKK – 532/2009**

**(Krimināllieta Nr. 11810032207)**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators P. Dzalbe,

senators A. Freibergs,

senators V. Čiževskis,

piedaloties prokurorei I.Kačānei

izskatīja tiesas sēdē mutvārdu procesā lietu sakarā ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Tiesās izskatāmo krimināllietu nodaļas prokurores I.Ščepavičutes kasācijas protestu un cietušo J.B. un R.B. kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2009. gada 19. maija lēmumu un

#### **k o n s t a t ē j a**

ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.septembra spriedumu **A.M.**, personas kods [..],

atzīts par nevainīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, kas paredzēti Krimināllikuma 15.panta trešajā daļā un 118.panta. 2.punktā, 15.panta ceturtajā daļā un 233.panta otrajā daļā, un attaisnots.

Cietušā J.B. pieteikums par morālā kaitējuma kompensāciju Ls 25 000 un cietušās R.B. pieteikums par morālā kaitējuma kompensāciju Ls 25 000 atstāti bez izskatīšanas.

Ar Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2009.gada 19.maija lēmumu Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.septembra spriedums atstāts negrozīts.

A.M. apsūdzēts par to, ka viņš sagatavojies vismaz divu personu tīšai prettiesiskai nonāvēšanai vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā, t.i., sagatavojies slepkavībai sevišķi pastipriņošos apstākļos.

Būdam jau iepriekš uz naidīgu personisko attiecību pamata izteicis draudus atriebties J.B. un R.B., A.M., naida vadīts, nolēmis iegādāties ieročus, lai realizētu J.B. un R.B. slepkavību, sācis meklēt viņam interesējošo nelegālos ieroču pārdevējus.

2007.gada 15.septembrī aptuveni ap plkst. 9.00 A.M. saticies ar iespējamo nelegālo ieroču tirgotāju Brīvības gatvē 434a, Rīgā, pie degvielas uzpildes stacijas „Statoil”, apstiprinājis pārdevējam savu nodomu iegādāties ieročus un parādījis A-4 formāta lapu, uz kuras bijis uzrakstīts teksts:

„1.AKM ar aptveri un patronām, optisko tēmekli un klusinātāju, rezerves aptvere ar patronām.

2.Šautene ar aptveri un patronām, optisko tēmekli, klusinātāju.

3.Karabīne ar aptveri un patronām, optisko tēmekli un klusinātāju.

4.Degmaisījums ar tālavadības pulti.

5.Magnētiskā mīna, ko likt zem automašīnas, ar tālavadības pulti.”

A.M. lūdzis iespējamam pārdevējam norādīt uz lapas, kurus priekšmetus varēs iegādāties un par kādu cenu. Viņš paskaidrojis, ka 2000.gadā nopircis māju sliktā stāvoklī, to atjaunojis, bet tagad pārdevējs viņam naudu atdevis atpakaļ, faktiski ir apkrāpis viņu, ka viņš šādas lietas nepiedos, bet atriebsies jebkuriem līdzekļiem, tāpēc vēlas iegādāties šos priekšmetus. Sarunas gaitā A.M., nevēlēdamies skaļi izteikt savu nolūku iegādāties ieročus, lietojis apzīmējumu „ši tēma” un ieročus saucis par „priekšmetiem”. A.M. norādījis iespējamam ieroču pārdevējam, ka, runājot pa telefonu vai rakstot īsziņas, ir jārunā par motocikliem Nr.1., Nr.2., Nr.3. u.t.t., un brīdinājis neko nesajaukt, kā arī izklāstījis savu plānu ieroču apmaiņai pret naudu.

Iepriekš vairākkārtēji savstarpēji sazinoties, A.M. 2007.gada 21.septembrī aptuveni ap plkst. 20.00 atkārtoti saticies ar iespējamo nelegālo ieroču tirgotāju Brīvības gatvē 372, Rīgā, pie

tirdzniecības centra „Alfa”, atkārtoti apstiprinājis pārdevējam savu nodomu iegādāties ieročus un brīdinājis neko nerunāt, bet rakstīt uz papīra. No pārdevēja uzrakstītajiem piedāvājumiem un to cenām A.M. izvēlējies ierakstu Nr.1.Kalašņikova automāts Ls 600-700 vērtībā, bez klusinātāja un optikas, ko var iegādāties pēc 3-4 dienām. A.M. konspirācijas nolūkos runājis par „motocikliem”, izteicis apņēmību maksāt Ls 1000 par motociklu Nr.1 komplektā ar klusinātāju un vēlējies papildus iegādāties 100 aizdedzinošās patronas. Pēc tam, kad A.M. izklāstījis ieroču un naudas apmaiņas plānu, viņš uzrādījis ieroču piedāvātajam kvīti par Ls 4000 izņemšanu no bankas, tā apliecinot, ka ir spējīgs samaksāt par precī.

2007.gada 10.oktobrī aptuveni ap plkst. 17.05 ieroču pārdevēji satikušies ar A. M. Rīgas rajona Inčukalna pagasta Veclaicenes šosejas 37. kilometrā, degvielas uzpildes stacijā „Totals”, lai veiktu 5,45 mm kalibra triecienšautenes (Kalašņikova sistēmas automāts) AKC-74Y Nr.051284450512 ar divām tukšām aptverēm (Nr.E un Nr.UČ – krievu burtiem, 3943937) un deviņdesmit 5,45 mm kalibra patronu trijos iepakojumos apmaiņā pret naudu. Sarunas laikā A.M. uzstājis uz apmaiņas veikšanu mežā pēc viņa izstrādātā plāna, paskaidrojot, ka viņam ir iespēja iegādāties ieročus arī citur, ja pārdevēji nepiekritīs viņa plānam.

Tā kā A.M. vairākkārtīgi apliecinājis to, ka viņam ir vajadzīgs Kalašņikova sistēmas automāts un patronas, to, ka viņš nav atteicies no sava nodoma iegādāties ieroci un munīciju un gatavojies izdarīt sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu pret J.B. un R.B. vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā, viņš ticis aizturēts.

A.M. noziedzīgais nodarījums kvalificēts pēc Krimināllikuma 15. panta trešās daļas un 118. panta 2. punkta.

Bez tam A.M. apsūdzēts par to, ka viņš bez attiecīgas atļaujas mēģinājis neatļauti iegādāties šaujamieročus un munīciju.

Uz naidīgu personisko attiecību pamata plānojot atriekties J.B. un R.B., lai realizētu divu personu slepkavību veidā, kas ir bīstama vairākām personām, A.M. veicis pasākumus, lai nopirktu šaujamieročus un munīciju.

A.M. noziedzīgā nodoma vadīts, iepriekš sazvanoties, 2007.gada 15.septembrī aptuveni ap plkst. 09.00 saticies ar iespējamo nelegālo ieroču tirgotāju Brīvības gatvē 434a, Rīgā, pie degvielas uzpildes stacijas „Statoil”, apstiprinājis pārdevējam savu nodomu iegādāties ieročus un parādījis A-4 formāta lapu, uz kuras bijis uzrakstīts teksts:

„1.AKM ar aptveri un patronām, optisko tēmekli un klusinātāju, rezerves aptvere ar patronām.

2.Šautene ar aptveri un patronām, optisko tēmekli, klusinātāju.

3.Karabīne ar aptveri un patronām, optisko tēmekli un klusinātāju.

4.Degmaisījums ar tālvadības pulti.

5.Magnētiskā mīna, ko likt zem automašīnas ar tālvadības pulti.”

A.M. lūdzis iespējamam pārdevējam norādīt uz lapas, kurus priekšmetus var iegādāties un par kādu cenu. Apsūdzētais paskaidrojis, ka viņš 2000.gadā nopircis māju sliktā stāvoklī, to atjaunojis, bet tagad pārdevējs viņam naudu atdevis atpakaļ, faktiski ir apkrāpis viņu, ka viņš šādas lietas nepiedos, bet atriebsies jebkuriem līdzekļiem, tāpēc vēlas šos priekšmetus iegādāties. Sarunas gaitā A.M., nevēlēdamies izteikt skaļi savu nolūku iegādāties nelegālus ieročus, lietojis apzīmējumu „šī tēma” un ieročus saucis par „priekšmetiem”. A.M. norādījis iespējamam ieroču pārdevējam, ka, runājot pa telefonu vai rakstot īsziņas, ir jārūnā par motocikliem Nr.1., Nr.2., Nr.3. u.t.t., kā arī izklāstījis savu plānu ieroču apmaiņai pret naudu.

A.M., iepriekš vairākkārtīgi savstarpēji sazvanoties, 2007.gada 21.septembrī aptuveni ap plkst.20.00 atkārtoti saticies ar iespējamo ieroču tirgotāju Brīvības gatvē 372, Rīgā, pie tirdzniecības centra „Alfa”, atkārtoti apstiprinājis iespējamam pārdevējam savu nodomu iegādāties ieročus, no pārdevēja uzrakstītajiem piedāvājumiem un to cenām izvēlēties sarakstu Nr.1. Kalašņikova automāts Ls 600-700 vērtībā, bez klusinātāja un optikas, ko var iegādāties pēc 3-4 dienām. A.M. konspirācijas nolūkos runājis par „motocikliem”, izteicis vēlēšanos maksāt Ls 1000 par motociklu Nr.1 komplektā ar klusinātāju un vēlējies papildus iegādāties 100 aizdedzinošās patronas. Pēc tam A.M. izklāstījis ieroču un naudas apmaiņas plānu un uzrādījis iespējamam ieroču pārdevējam kvīti par Ls 4000 izņemšanu no bankas, tā apliecinot, ka ir spējīgs samaksāt par precī.

2007.gada 10.oktobrī aptuveni ap plkst. 17.05 ieroču pārdevēji satikušies ar A.M. Rīgas rajona Inčukalna pagasta Veclaicenes šosejas 37. kilometrā, degvielas uzpildes stacijā „Totals”, lai veiktu 5,45 mm kalibra triecienšautenes (Kalašņikova sistēmas automāts) AKC-74Y Nr.051284450512 ar divām tukšām aptverēm (Nr. E un Nr. UČ krievu burtiem, 3943937) un deviņdesmit 5,45 mm kalibra patronu trijos iepakojumos apmaiņā pret naudu. A.M. uzstājis šaujamieroci atstāt mežā un pēc tam braukt pakaļ naudai un vairākkārtīgi apliecinājis, ka viņam ir vajadzīgs Kalašņikova sistēmas automāts un patronas.

A.M. no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ šo noziedzīgo nodarījumu līdz galam nav varējis pabeigt, jo ticis aizturēts.

A.M. noziedzīgais nodarījums kvalificēts pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 233. panta otrās daļas.

Cietušie J.B. un R.B. iesnieguši kasācijas sūdzību, Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Tiesās izskatāmo krimināllietu nodaļas prokurore I.Ščepavičute iesniegusi kasācijas protestu. Cietušie un prokurore lūdz atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai.

Prokurore I. Ščepavičute uzskata, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemēroja Krimināllikuma 16. pantu. Tiesas secinājumi nav balstīti uz krimināllietas materiālu vispusīgu izpēti un ir pretēji situācijai, kura izveidojusies noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā. Pierādījumi izvērtēti nepilnīgi, nevērtējot tos kopumā un savstarpējā sakarībā, izraujot atsevišķas frāzes no kopējā konteksta, tādējādi balstot spriedumu uz pieņēmumiem. Tiesas konstatētie lietas apstākļi nav pareizi novērtēti lēmumā. Šie apstākļi ir:

- apsūdzētais, naidīgu personisku attiecību vadīts, izteica draudus jebkuriem līdzekļiem atrieties cietušajiem B., kā rezultātā nolēma iegādāties ieročus un munīciju, lai realizētu J.B. un R.B. slepkavību;
- nolūkā īstenot šo mērķi, apsūdzētais ilgstoši kontaktējās ar nelegālo ieroču pārdevējiem;
- 2008. gada 10. oktobrī A.M. ieradās uz tikšanos, lai veiktu naudas apmaiņu pret šaujamieroci un munīciju.

Prokurore uzskata, ka apelācijas instances tiesa kļūdaini secinājusi, ka A.M. no ieroču iegādes atteicies labprātīgi, tiesa noticēja apsūdzētā versijai un nepareizi novērtēja iemeslus, situāciju un apstākļus, kādos notikusi A.M. atteikšanās no ieroču un munīcijas iegādes. Konkrētajā krimināllietā visi pierādījumi norāda uz to, ka A.M. nevis atteicās no noziedzīgām darbībām pats pēc savas brīvas gribas, bet gan liecinieki, policijas darbinieki, tīšam nepiekrita A.M. noteikumiem un tikai tāpēc naudas apmaiņa pret ieroci un munīciju nenotika. A.M. gribas realizācijai bija mākslīgi radīti šķēršļi, nevis atteikšanās bija brīvs A.M. gribas akts. A.M. bija jau sameklējis līdzekļus un rīkus sevišķi smaga nozieguma izdarīšanai, bet nebija vēl ieguvis valdījumu pār tiem, jo no liecinieku puses tika radīti objektīvi šķēršļi: apsūdzētajam bija liegta iespēja iegādāties ieročus un munīciju, apsūdzētajam bija liegta iespēja turpināt slepkavībai paredzēto līdzekļu un rīku iegūšanu savā īpašumā un to pielietošanu.

Lietas faktiskie apstākļi prokurores ieskatā esot šādi – A.M. neiegādājās ieroci un munīciju, bet viņš neatteicās no tāda nodoma, A.M. atteicās no piedāvātajiem ieroču apmaiņas noteikumiem, viņu piespieda atteikties no nozieguma izdarīšanas līdz galam ieroču pārdevēju nepieņemšanai izvirzītajiem noteikumiem, ar ko apsūdzētais nebija rēķinājies un kas kļuva par neparedzētu šķērslī. Ar savām darbībām A.M. faktiski jau bija sameklējis ieročus, sagatavojis naudu, iesaistījies pirkuma darījumā, t.i., sagatavojies slepkavības izdarīšanai.

Cietušie J.B. un R.B. uzskata, ka apelācijas instances tiesas lēmums esot nepareizs un nepamatots. Lēmuma nepareizība un prettiesiskums izpaužoties sekojošos tiesas atzinumos un secinājumos:

- vērtējot pirmās instances tiesas spriedumu, tiesu palāta uzskata, ka apsūdzētā A.M. attaisnošana pēc Krimināllikuma 15. panta trešās daļas un 118. panta 2.

punkta, kā arī pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtais daļas un 233. panta otrās daļas ir izdarīta ar pareizu likuma interpretāciju, atbilstoši apsūdzētā A.M. faktiski izdarītajām darbībām;

- tā kā labprātīga atteikšanās no noziedzīgā nodarījuma ir iespējama gandrīz jebkura nepabeigta mēģinājuma gadījumā, tiesu palāta atzīst Krimināllikuma 16. panta piemērošanu par pamatotu;
- tiesu palāta atzīst, ka pirmās instances tiesa pareizi atzinusi apsūdzētā A.M. darbībās gatavošanos noziegumam, par ko Krimināllikumā atbildība nav paredzēta.

Cietušie uzskata, ka A.M., nevis labprātīgi atteicās no sava nodoma iegādāties ieroci un no darījuma par ieroču iegādi, bet gan atteicās no operatīvo darbinieku piedāvātajiem ieroču apmaiņas noteikumiem. Iegādāties ieroci un izdarīt noziedzīgu nodarījumu līdz galam A. M. neizdevās objektīvu, no viņa gribas neatkarīgu apstākļu dēļ, kurus prettiesiskas darbības izdarīšanas laikā viņš iepriekš nebija paredzējis un tie priekš viņa bija negaidīti. Līdz ar to apelācijas instances tiesai nevajadzēja piemērot Krimināllikuma 16.pantu. Ņemot vērā to, ka nozieguma izdarīšanas rīku – šaujamieroci, A.M. neieguva no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, viņš ne tikai gatavojās, bet bija sagatavojies nozieguma izdarīšanai. Tāpēc nevar piekrist tiesu palātas secinājumam, ka, tā kā A.M. šaujamieroci nav ieguvis, tad viņš nav sagatavojies noziegumam.

Ņemot vērā likuma normas un neizvērtējot minētos apstākļus, apelācijas instances tiesa pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 564.panta noteikumus.

Cietušie lūdz lietu izskatīt mutvārdu procesā tiesas sēdē, jo vēlas klātienē sniegt paskaidrojumus tiesai, kā arī juridiskās palīdzības sniegšanai uzaicināt advokātu.

Ar Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 1.oktobra lēmumu lieta nozīmēta izskatīšanai tiesas sēdē mutvārdu procesā.

Tiesas sēdē Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Tiesās izskatāmo krimināllietu nodaļas prokurore I.Kačāne uzturēja kasācijas protestu un atbalstīja cietušo J.B. un R.B. kasācijas sūdzību.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka ir jāatceļ Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2009.gada 19.maija lēmums daļā par apsūdzētā A.M. attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtais daļas un 233.panta otrās daļas un lietu šajā daļā jānosūta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai, pārējā daļā apelācijas instances tiesas lēmums jāatstāj negrozīts, bet prokurores protests un cietušo kasācijas sūdzība jānoraida.

No pirmās instances tiesas sprieduma un apelācijas instances tiesas lēmuma izriet, ka apsūdzētā A.M. attaisnošanas pamats ir noziedzīga nodarījuma sastāva neesamība viņa rīcībā. A.M. labprātīgi atteicies no šaujamieroču un šaujamieroču munīcijas neatļautas iegādāšanās mēģinājuma, t.i., viņa nodarījumā nav Krimināllikuma 15.panta ceturtajā daļā un 233.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva, un A.M. nav veicis visas darbības, lai sagatavotos vismaz divu personu slepkavībai vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā, t.i., viņa nodarījumā nav Krimināllikuma 15.panta trešajā daļā un 118.panta 2.punktā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva.

Saskaņā ar Krimināllikuma 15.panta ceturto daļu par nozieguma mēģinājumu atzīstama apzināta darbība (bezdarbība), kas tieši vērsta uz tīšu tā izdarīšanu, ja noziegums nav izdarīts līdz galam no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ.

Krimināltiesībās nozieguma mēģinājumu iedala pabeigtā mēģinājumā un nepabeigtā mēģinājumā, kam ir arī praktiska nozīme Krimināllikuma normu piemērošanā, it īpaši, kad jārisina jautājums par labprātīgu atteikšanos no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas. Uz to ir norādījis arī profesors U.Krastiņš: „Krimināltiesībās pieņemts izšķirt divus nozieguma mēģinājuma veidus - pabeigtu un nepabeigtu mēģinājumu. Šāds nozieguma mēģinājuma iedalījums ir ļoti nozīmīgs, kad jāizlemj jautājums par labprātīgu atteikšanos no nodarījuma izdarīšanas līdz galam, kā arī tad, kad jānosaka vainīgajam sods, jo situācijā, kurā pārējie apstākļi ir līdzīgi, nodarījuma pabeigts mēģinājums parasti ir kaitīgāks nekā nepabeigts mēģinājums. Nozieguma pabeigta mēģinājuma gadījumā vainīgais ir veicis visu, ko uzskatījis par nepieciešamu, lai izdarītu noziegumu, bet vēlamo rezultātu nav iestājies no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ. Nozieguma nepabeigts mēģinājums ir tādos gadījumos, kad vainīgais no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ nav paveicis visu, ko viņš uzskatījis par nepieciešamu, lai izdarītu noziegumu līdz galam. Šāda mēģinājuma raksturīga iezīme ir tāda, ka vainīgā veiktā darbība pati par sevi vēl nevar dot vēlamo noziedzīgo rezultātu. Tātad vainīgais domājis pielikt papildus pūles, lai nodarījumu izdarītu līdz galam, bet objektīvu apstākļu dēļ tas nav izdevies.”(U.Krastiņš. Noziedzīgs nodarījums.-Rīga:TNA,2000.-143.lpp.).

Apelācijas instances tiesa ir atzinusi par pierādītiem šādus nodarījuma apstākļus: A.M. motīvu atbilstot cietušajiem B., A.M. gatavojies noziegumam – vismaz divu personu tīšai prettiesiskai nonāvēšanai, A.M. meklējis un sameklējis nelegālos (nelikumīgos) ieroču pārdevējus, gājis tikties ar viņiem, gatavojies šaujamieroču un munīcijas iegādei, noņēmis no sava konta bankā naudu šaujamieroča iegādei, pasūtījis konkrētu šaujamieroci un munīciju, ieradies uz tikšanos, kad saņēmis ziņu, ka šaujamierocis un munīcija sagādāta.

Ņemot vērā par pierādītiem atzītos apstākļus, konkrētajā gadījumā ir saskatāmas nepabeigta nozieguma mēģinājuma pazīmes, jo apsūdzētais A.M. vēl nebija izdarījis visu, ko viņš uzskatīja par nepieciešamu nozieguma izdarīšanai.

Saskaņā ar Krimināllikuma 16.panta pirmo daļu labprātīga atteikšanās no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas ir personas uzsāktā noziedzīgā nodarījuma pilnīga pārtraukšana pēc šīs personas gribas, tai apzinoties, ka pastāv iespēja noziedzīgo nodarījumu izdarīt līdz galam.

Profesore V.Liholaja ir norādījusi, ka no labprātīgas atteikšanās legālās definīcijas izriet vairākas obligātas pazīmes:

- 1) noziedzīgais nodarījums vēl nav pabeigts;
- 2) pastāv iespēja uzsākt noziedzīgo nodarījumu izdarīt līdz galam un vainīgais to apzinās;
- 3) atteikšanās no noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas līdz galam ir labprātīga;
- 4) atteikšanās no noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas līdz galam ir pilnīga;
- 5) normā tiek reglamentēts jautājums par noziedzīga nodarījuma izdarītāja labprātīgu atteikšanos no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas līdz galam (V.Liholaja.Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums.Teorija.Prakse.-Rīga:TNA,2003.-82.lpp.).

Izlemjot jautājumu par labprātīgu atteikšanos no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, jākonstatē visas Krimināllikuma 16.panta pirmajā daļā norādītās pazīmes.

Raksturojot labprātīgas atteikšanās pazīmes, profesors U.Krastiņš ir izteicis šādu viedokli: „Atteikšanās no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas līdz galam bijusi labprātīga, tas ir, nav bijusi uzspiesta no ārienes, no citiem cilvēkiem vai apstākļiem. Šis nosacījums gan neizslēdz iespēju atteikties no nodarījuma izdarīšanas līdz galam, ja iniciatīva to darīt ir bijusi no radnieku puses vai jebkuras citas personas puses, ja vien tā nav bijusi piespiedu atteikšanās, bet gan pati šī persona pēc savas gribas ir nākusi pie secinājuma, ka jāatsakās no tālākas darbības, kas realizētu nodarījumu līdz galam. Motīvi, kas pamudinājuši personu no turpmākās darbības, var būt dažādi. Nevar uzskatīt par labprātīgu atteikšanos, ja persona neturpina noziedzīgu nodarījumu tāpēc, ka to izdarīt nav iespējams radušos šķēršļu vai citu apstākļu dēļ, kas ir apgrūtinājuši noziedzīgu nodarījumu izdarīt līdz galam. Bez tam persona ir pilnīgi atteikusies no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas līdz galam, tas ir, no nodarījuma pabeigšanas, nevis atlikusi tā izdarīšanu līdz galam uz kādu laiku vai līdz izdevīgākai situācijai. Nav uzskatāma par labprātīgu atteikšanos personas atteikšanās atkārtoti izdarīt prettiesisko darbību pēc tam, kad iepriekšējā darbība nebija izdevusies vai nebija izraisījusi vēlamās sekas”. (U.Krastiņš, V.Liholaja, A.Niedre. Krimināltiesības.-Rīga: TNA, 1999.52.-53.lpp.).

Apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas attaisnojošo spriedumu, norādījusi šādus motīvus:



- 1) nodoma atklāšana izdarīt noziedzīgu nodarījumu, ja tā nav saistīta ar konkrētu darbību un nerada reālus draudus ar likumu aizsargātām interesēm, nav nodarījuma izdarīšanas stadija;
- 2) apsūdzētā A.M. sarunā teiktais uz iespējamo ieroču pārdevēju jautājumu, ka viņam ir vajadzīgs ierocis un viņš meklēs to pie citiem, nav pietiekams pamats viņa atzīšanai par vainīgu pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtās daļas un 233.panta otrās daļas;
- 3) apsūdzētais A.M. nenoliedza, ka teicis, ka ieročus meklēs citur, bet liecināja, ka tas bijis viņa izdomājums, lai tiktu vaļā no iespējamajiem ieroču pārdevējiem; šim A.M. apgalvojumam nav atspēkojuma, lietā arī nav noskaidrots, vai A.M. pastāvēja iespēja iegādāties ieroci no kādas konkrētas personas.

Kasācijas instances tiesa uzskata, ka apelācijas instances tiesas atzinumi neatbilst lietā noskaidrotajiem apstākļiem, Krimināllikuma 16.panta pirmajā daļā norādītajām labprātīgas atteikšanās pazīmēm. Tiesa nav vērtējusi apsūdzētā A.M. liecību ticamību.

Kā tas redzams no sprieduma satura, apelācijas instances tiesa ir konstatējusi apsūdzētā A.M. konkrētas darbības noziedzīga nodarījuma realizēšanā, nevis tikai nodoma atklāšanu.

No Krimināllikuma 16.panta pirmās daļas izriet, ka personai labprātīgi, pilnīgi un galīgi jāatsakās no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas līdz galam, apzinoties, ka pastāv iespēja to izdarīt līdz galam.

Lai varētu konstatēt, vai persona apzinājās iespēju turpināt noziedzīgu nodarījumu, personas darbības vai atteikšanos no tālākām darbībām nevar apskatīt atrauti, izolēti no viņas iepriekšējām darbībām.

Personai brīvi, nepiespiesti jāpārtrauc savas noziedzīgās darbības, pie kam nav izšķirošas juridiskas nozīmes, vai īstenībā pastāvēja iespēja izdarīt noziedzīgu nodarījumu līdz galam. Nepieciešams, lai tieši šī persona uzskatītu, ka viņa spēj pabeigt noziedzīgu nodarījumu, bet tomēr atsakās no tā pabeigšanas. Ja persona atsakās no noziedzīga nodarījuma turpināšanas dažādu šķēršļu dēļ, kuri apgrūtina noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai padara par neiespējamu tā izdarīšanu, tad nevar atzīt labprātīgu atteikšanos. Nav nepieciešams, lai radušies šķēršļi padarītu par neiespējamu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, pietiek, lai tie būtiski apgrūtinātu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Atteikšanās būs galīga, ja persona pilnīgi pārtrauc noziedzīgās darbības un tai nav nolūka turpināt tās nākotnē. Tāpēc gadījumus, kad persona uz laiku pārtrauc noziedzīgās darbības, ko izsauc kādi apstākļi, nevar atzīt par labprātīgu atteikšanos. Ja persona pārtrauc savas noziedzīgās darbības, lai tās turpinātu labvēlīgākos apstākļos, nezūd šīs rīcības kaitīgums un bīstamība. Labprātīgas atteikšanās motīvi var būt dažādi. Krimināllikuma 16.panta

pirmajā daļā nav paredzēti motīvi, taču to noskaidrošanai var būt nozīme, lai atzītu, vai persona labprātīgi, pilnīgi un galīgi atteikusies no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas līdz galam.

Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav noskaidrojusi visas labprātīgas atteikšanās pazīmes, nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 16.panta pirmo daļu un pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā paredzēto pārkāpumu.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 128.panta otro daļu to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā.

Apelācijas instances tiesa nav devusi vērtējumu apsūdzētā A.M. liecībām pirmās instances tiesas sēdē, ka viņa teiktais, ka ieročus meklēs citur, esot bijis viņa izdomājums, lai tiktu vaļā no iespējamiem ieroču pārdevējiem.

No Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtās daļas izriet, ka apelācijas instances tiesas atzinumiem jābūt apstiprinātiem ar pārbaudītiem un novērtētiem pierādījumiem. Šo likuma prasību apelācijas instances tiesa nav ievērojusi.

Kriminālprocesa likuma 128.panta otrās daļas, 564.panta ceturtās daļas pārkāpumu kasācijas instances tiesa atzīst par būtisku pārkāpumu šajā lietā Kriminālprocesa likuma 575.panta trešās daļas izpratnē.

Tā kā apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā un 575.panta trešajā daļā paredzētos pārkāpumus, tad tiesas lēmums daļā par apsūdzētā A.M. attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtās daļas un 233.panta otrās daļas ir jāatceļ un lieta šajā daļā jānosūta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Saskaņā ar Krimināllikuma 15.panta trešo daļu par sagatavošanos noziegumam atzīstama līdzekļu vai rīku sameklēšana vai pielāgošana vai citāda tīša labvēlīgu apstākļu radīšana nozieguma izdarīšanai, ja turklāt tas nav turpināts no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ.

No A.M. apsūdzības formulējuma, tiesu nolēmumiem, prokurores kasācijas protesta, cietušo kasācijas sūdzības izriet, ka A.M. sagatavošanās noziegumiem bijusi nozieguma līdzekļu vai rīku sameklēšana un apstrīdēta tiek jēdziena „sameklēšana” izpratne.

Apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas attaisnojošo spriedumu, norādījusi šādu motīvu: „Tā kā apsūdzētais A.M. šaujamieroci nav ieguvis, tādējādi nav pabeigta sagatavošanās noziegumam”.

Juridiskajā literatūrā ir izteikts viedoklis, ka ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanas līdzekļu vai rīku sameklēšanu jāsaprot to iegūšana jebkādā veidā, arī nelikumīgā ceļā, tos var iegūt nopērkot, iemainot, aizņemoties, nozogot, arī krāpšanas ceļā u.tml. (U.Krastiņš. Noziedzīgs nodarījums.-Rīga:TNA,2000.-135.lpp.;U.Krastiņš,V.Liholaja,A.Niedre.Krimināltiesības.-Rīga,TNA,1999.-50.lpp.).

Kasācijas instances tiesa uzskata, ka ar nozieguma līdzekļu vai rīku sameklēšanu ir jāsaprot to iegūšanu vainīgā lietojumā, valdījumā vai īpašumā un apelācijas instances tiesas atzinums ir pareizs. Līdz ar to arī apsūdzētā A.M. atzīšana par nevainīgu un attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 15.panta trešās daļas un 118.panta 2.punkta noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ ir tiesiska un pamatota. Šāds attaisnojoša sprieduma pamats paredzēts Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktā. Tāpēc šajā daļā kasācijas protests un kasācijas sūdzība ir jānoraida.

Vadoties no Kriminālprocesa likuma 586. un 587. panta, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments

### **n o l ē m a**

atcelt Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2009.gada 19.maija lēmumu daļā par apsūdzētā A.M. attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtās daļas un 233.panta otrās daļas un lietu šajā daļā nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Pārējā daļā apelācijas instances tiesas lēmumu atstāt negrozītu, bet prokurores kasācijas protestu un cietušo kasācijas sūdzības noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.